

O‘qituvchilik kasbida identifikatsiyaning o‘ziga xos xususiyatlari

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti
Texnologik ta’lim kafedrası o‘qituvchisi **Kurbonov Munis Umirbekovich**

Annotatsiya (o‘zbek tilida):

Uch maqolada o'qituvchilik kasbida kasbiy identifikatsiya jarayonining o'ziga xos xususiyati tahlil qilish. Identifikatsiyaning tibbiy asoslari, o'qituvchilik faoliyatida ro'y beradigan identifikatsiya usullari, shaxsiy va ijtimoiy hayotning keng yoritiladi. ishi bo'lajak pedagoglarda kasbiy o'zlikni saqlab qolishda zarur bo'lgan tibbiy-majburiy rivojlanish mexanizmlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: kasbiy identifikatsiya, o'qituvchi, shaxsiy o'sish, kasbiy o'zlik, texnologiya mexanizmlar.

Annotatsiya (rus tilida):

Maqolada o'qitishda kasbiy identifikatsiya jarayonining xususiyatlari ko'rib chiqiladi. U identifikatsiyaning psixologik asoslarini, kasbiy shaxsni shakllantirish bosqichlarini, shaxsiy va ijtimoiy omillarning ta'sirini yoritadi. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy o'z-o'zini anglashni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan psixologik-pedagogik shart-sharoitlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: kasbiy identifikatsiya, o'qituvchi, shaxsiy o'sish, kasbiy o'zini o'zi, psixologik mexanizmlar.

Annotatsiya (ingliz tilida):

Ushbu maqola o'qituvchilik kasbidagi kasbiy identifikatsiya jarayonining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganadi. Unda identifikatsiyaning psixologik asoslari, shaxsni shakllantirish bosqichlari, shaxsiy va ijtimoiy omillarning o'zaro ta'siri muhokama qilinadi. Tadqiqotda, shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy o'z-o'zini anglashni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan psixologik va pedagogik shart-sharoitlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: kasbiy identifikatsiya, o'qituvchi, shaxsiy o'sish, kasbiy o'ziga xoslik, psixologik mexanizmlar.

1. Kirish

Ta'lim tayanch ustunlaridan biri – o'qituvchidir. O'qituvchilik kasbi moddiy bilim berish, balki insonga bevosita ta'sir ko'rsatgan ijtimoiy-madaniy hodisadir.

O'qituvchining o'z kasbiga nisbatan identifikatsiyasi – bu uning ushbu kasb bilan bog'liq bo'lgan o'zini anglash jarayoni bo'lib, uning faoliyati, qarashlari, qadriyatlar va kasbiga bo'lgan sadoqatini mustahkamlash.

2. Kasbiy identifikatsiyaning nazariy asoslari

□ **Kasbiy identifikatsiya** – bu shaxsning o'zini ma'lum bir kasb vakili sifatida anglab, o'sha kasbga xos qadriyat va me'yorlarni ichki qabul qilishi.

Bu jarayon shaxsiy tajriba, ijtimoiy foydalanish, va motivatsion jarayonga bog'liq holda shakl. Eriksonning shaxsiy rivojlanishi nazariyasida bu jarayon o'zligini bosqichlarida alohida o'rin tutadi.

□ **Erikson** va **Super** kabi olimlar kasbiy identifikatsiyani shaxsiylashtirishning muhim bosqichi deb biladi.

□ Bu jarayon yashash: kasb tanlash → o'zligini anglash → kasb bilan uyg'un.

□ Psixologik nuqtayi nazardan bu jarayonga ishlov qismlarga ega:

- **Kognitiv** (bilim va tanishlar)
- **Emotsional** (kasbga nisbatan hissiy munosabat)
- **Motivatsiya** (Ichki Rag'bat)
- **Ijtimoiy** (jamiyatdagi mavqe)

3. O'qituvchilikda identifikatsiyaning o'ziga xos xususiyati

O'qituvchilik kasbida identifikatsiya jarayoni boshqa sohalarga nisbatan ko'proq ijtimoiy mas'uliyat, ruhiy holat va doimiy refleksiya talab qiladi. O'qituvchi o'z faoliyatida bilim beruvchi, tarbiyachi, maslahatchi va lider sifatida harakat qiladi. Bu esa uning kasbiy rolini chuqur anglashni, o'zini kasb bilan uyg'unlashtirishni taqozo etadi.

asosiy mazmuni:

- O'qituvchilik kasbi o'ziga xos xususiyatga ega:
  - Jamiyatda yuqori axloqiy mezonlar bilan baholanadi.
  - O'qituvchi dars beradi, balki **shaxsga namuna** bo'ladi.
  - O'qituvchilarning hayotiga bevosita ta'sir qiladi.
- O'qituvchi o'zini rollarda ko'ra olishi kerak:
  - **Ilm beradi**
  - **Tarbiya beradi**
  - **Maslahatchi**
  - **Yetakchi**

• Kasbiy identifikatsiya bu rollarni to'g'ridan-to'g'ri anglab, ularga mos g'alabani namoyon etishni taqozo etadi.

4. Identifikatsiyaga ta'sir ko'rsatish

Bo'lajak o'qituvchilarning identifikatsiya jarayoni sifatiga bog'liqlik:

- **Shaxsiy qadriyatlar** – kasbni tanlashdagi ichki motivlar;
- **Oila va jamiyatning roli** – kasbga bo'lgan ijtimoiy munosabat;
- **Ta'lim muhiti muhiti** – o'quv jarayonida shakllanuvchi tajriba;
- **Rol modellari** – o'qituvchi bo'lish istagini uyg'otgan shaxslar.

5. Kasbiy identifikatsiyani rivojlantirish mexanizmlari

Bo'lajak o'qituvchilarda identifikatsiyani nazorat qilish uchun muhim:

- Kasbiy refleksiya mashg'ulotlari;
- Amaliyot xodimlari mentorlar bilan ishlash;
- Motivatsion trening;
- Psix maslahatlar orqali ichki ziddiyatlarni bartaraf etish.

Talabalarda identifikatsiyani kasbiy tozalash uchun samarali:

1. **Refleksiya** talabani o'z tajribasini va rivojlanishii.
2. **Psixologik treninglar** – kasbiy moslashuvga yordam beradi.
3. **Mentorlik** – tajribali o'qituvchidan o'rganish, rol modeli.
4. **Motivatsion seminarlar** – ichki ishonchni kuchaytiradi.
5. **Amaliyot darslari** – real muhitda sinovdan o'tish.

Ta'lim dasturlariga kasbiy identifikatsiya yo'nalishida alohida modul yoki kurslar kiritilishi foydali bo'ladi.

6. Xulosa va tavsiyalar

O'ziga xos shaxsini anglash va rivojlantirish kasbiy samaradorlikka bevosita ta'sir qiladi. Maqolada ilmiy nazariy asoslar va amaliy tavsiyalar asosida o'qituvchilarni ishlab chiqarish jarayonida identifikatsiya masalasiga alohida e'tibor qaratish tavsiya etiladi.

O'qituvchi kasbiy identifikatsiyasining aniqlash - bu uzluksiz tajriba jarayoni.

Bu jarayonni boshidan boshlash, ya'ni talabalik vaqtidayoq o'z ishlash, uning tayyorlagan **pedagogik faoliyatiga va ishonchi** ni qaytadi.

Sharhlar:

• Pedagogik ta'lim yo'nalishidagi talabalar uchun **kasbiy o'zlikni anglashga oid treninglar** muntazam tashkil etilsin.

- Ta'lim jarayonida **mentorlik tizimi** yolga qo'yilsin .

- Psixologik yordam orqali talabaga individual ko'rsatilsin.
- O'qituvchilik kasbining jamiyatdagi maqomini ko'tarish bo'yicha **ijtimoiy targ'ibot ishlari rivojlanilsin** .

Foydalanilgan adabiyotlar (APA uslubida):

1. Erikson, E. H. (1968). Identity: Yoshlik va Inqiroz . Nyu-York: Norton.
2. Super, D. E. (1990). Karyera rivojlanishiga umr bo'yi, hayot-makon yondashuvi . D. Braun, L. Bruks (Eds.), Kasb tanlash va rivojlanish (197-261-betlar). Jossey-Bass.
3. Bessonov, B. P. (2004). Kasbiy shaxs psixologiyasi . Moskva: Akademiya.
4. Karimov, B. (2020). Ta'limda shaxsiy o'sish va kasbiy o'zlikni anglash. Pedagogik ta'lim jurnali , (3), 45-52.
5. Nurmuxamedova, M. (2022). Kasbiy o'zlikni tiklashda psixologik muhitning roli. Ilm-fan va taraqqiyot , 4(10), 101–107.

Research Science and
Innovation House